Секція: Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності)

Король К.В.

аспірантка кафедри бухгалтерського обліку і аудиту

Одеського національного економічного університету

м.Одеса, Україна

ОБЛІК ЗА ЦЕНТРАМИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У ПРАКТИЦІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКОВОГО ЗНАННЯ

Ринкові умови господарювання вимагають здійснення ефективного управління підприємствами, яке, у свою чергу, можливо шляхом раціональної організації та здійснення обліку за центрами відповідальності. Адже облік за центрами відповідальності надає можливості для підвищення ефективності управління, зокрема: підвищується точність, адресність облікових показників порівняно із традиційною системою обліку. Крім того, облік за центрами відповідальності передбачає створення умов для здійснення дієвого контролю ефективності роботи як підприємства в цілому, так і його структурних підрозділів зокрема.

Виконання поставленого завдання зумовлює доцільність вивчення підходів до трактування поняття облік за центрами відповідальності в середовищі бухгалтерського облікового знання. Це створить підґрунтя для раціонального визначення заходів його організації та здійснення.

В економічній літературі питання обліку за центрами відповідальності досліджувалось у працях багатьох вчених-економістів. Засновником обліку за центрами відповідальності вважається Джон Хіггінс, який у 1952 р. дав таке його визначення: «облік за центрами відповідальності – це система бухгалтерського обліку, яка організується підприємством так, що затрати акумулюються і відображаються в звітах на певних рівнях управління» [0, с.45]. Як слідує з наведеного визначення ключовими моментами обліку за центрами відповідальності є: формування звітів для відповідних рівнів управління – отже

децентралізація управління, виокремлення певних рівнів управління – отже визначення центрів відповідальності; збір та накопичення затрат у кожному центрі відповідальності – формування відповідної системи аналітичного обліку для таких центрів та їх введення у загальну систему обліку підприємства через відповідні аналітичні рахунки.

В сучасній економічній літературі наявні такі визначення досліджуваного поняття: Атамас П.І., Пилипенко І.І., Пантелеєв В.П., Шевчук В.О. визначають облік за центрами відповідальності як управлінську бухгалтерську систему, яка обробляє планову і фактичну бухгалтерську інформацію про входи (витрати) і виходи (результати) центра відповідальності. Облік за центрами відповідальності передбачає врахування повного (постійного) потоку інформації, а також зосереджується на обліку витрат і доходів окремих структурних підрозділів (центрів відповідальності) [0, с.340; 0, с.279]. У порівнянні із визначенням Дж. Хіггінса автори зосереджують увагу на виокремленні та функціонуванні центрів відповідальності. Поряд з тим, необхідність формування звітів кожним таким центром у визначенні є неявною.

Інші дослідники дають наступні визначення: так, Голов С.Ф. визначає облік за центрами відповідальності як систему обліку, що забезпечує контроль і оцінку діяльності кожного центру відповідальності [0, с.406]. Отже, характеристика системи дається через можливість її використання іншими функціями управління, зокрема контрольною функцією. Однак наведений підхід визначає певне обмеження: врахування можливостей використання даних зібраних в середовищі обліку за центрами відповідальності лише для однієї функції управління – не доцільно, так як і для інших функції управління (планування, прогнозування, маркетинг, управління тощо) облік за центрами відповідальності може надавати відповідне інформаційне забезпечення.

Іншої позиції дотримуються вчені Друрі К. та Карпова Т.П., які визначають облік за центрами відповідальності як систему обліку, в якій передбачається складання звітів за даними порівняння кошторисних (стандартних) показників з фактичними [0, с.458; 0, с.146], Таким чином,

автори зауважують на необхідність впровадження бюджетування та елементів методу Стандарт - кост або нормативного методу обліку затрат при організації обліку за центрами відповідальності.

Необхідно зауважити, що в основі обліку за центрами відповідальності лежить поділ затрат і доходів на контрольовані та неконтрольовані. Тобто принцип контрольованості [0, с.411], [0, с.279].

Палій В.Ф. визначає, що система управлінського обліку за центрами відповідальності:

– функціонує паралельно із звичайною системою бухгалтерії або вбудовується в неї через розгалужені системи аналітичних рахунків;

– націлена на задоволення інформаційних потреб внутрішнього управління, дозволяє оперативно контролювати витрати і результати на різних рівнях відповідальності, оцінювати роботу окремих менеджерів і центрів відповідальності на основі первинного аналізу відхилень;

– забезпечує функцію обмеження свободи дій виконавців, виконує роль сигнальної системи в механізмі внутрішнього управління організацією;

– може бути впроваджена і виконувати покладені на неї завдання, якщо чітко визначені сфери відповідальності окремих менеджерів, необхідні контрольовані показники і статті [0, с.17].

З огляду на наведені вище твердження, можна визначити, що система обліку за центрами відповідальності передбачає:

– визначення центрів відповідальності за їх видами;

– складання бюджетів (або планів чи нормативів) для кожного центру відповідальності;

– регулярне складання у центрах відповідальності звітів про результати їх роботи у порівнянні із запланованими показниками їх діяльності.

Означені складові елементи обліку за центрами відповідальності повинні визначатись як напрямки його здійснення при розробці організаційно-методичного забезпечення обліку за центрами відповідальності на методологічному його рівні.

Список використаної літератури:

1. Атамас П. Й. Управлінський облік: 2-ге вид. Навчальний посібник./ П.Й.Атамас. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 440 с. – ISBN 978-966-364-769-2.

2. Голов С.Ф. Управлінський облік: підручник / С.Ф. Голов – 3-те вид. – К.: Лібра, 2006. – 704с.. – ISBN 966-7035-53-0.

3. Друри, К. Введение в управленческий и производственный учет: пер. с анг./ К. Друри; под ред. С.А. Табалиной. – М.: Аудит, ЮНИТИ, 1994. – 560с.

4. Карпова Т.П. Управленческий учет: учебник для вузов / Т.П. Карпова. – 2-е изд., перераб. и доп. - М.: Юнити-Дана, 2004. – 351 с. – ISBN 5-238-00633-0

5. Керимов В. Э. Учет затрат, калькулирование и бюджетирование в отдельных отраслях производственной сферы: учебник / В.Э. Керимов. — М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К°», 2005. — 484 с. – ISBN 5-94798-602-7.

6. Облік контроль і аналіз: Словник-довідник: навч.посіб./ І.І. Пилипенко, В.П. Пантелєєв, В.О. Шевчук та ін.; за ред.проф. В.П. Пантелеєва, В.О. Шевчука. – К: Бізнес Медіа Консалтинг, 2011. – 368с. – ISBN 978-966-2425-22-2.

7. Палий В.Ф. Управленческий учет издержек и доходов (с элементами финансового учета). — М.: Инфра-М, 2006. — 279 с. – ISBN 5-16-002733-5.